

tje-aan-den-wand, waarvoor dat hyena-achtige koninginnetje uit de sprookjes van onze jeugd zich stond te bekijken, dat haar eigen dochttertje den glans op de huid niet gunde, noch het licht in de oogen, ja, dan krijg je de ruzie met name tusschen twee groepen: theologen en filosofen.

En dan kan men het beleven, dat filosofen, die terecht de theologie het primaat ontzeggen — geheel ten onrechte het voor zichzelf gaan opschrijven.

En zoo staat het tegenwoordig, geloof ik, in onze confrontatie met de wijsbegeerte der wetenschappen. Wij weten, dat deze groep zoo wat de eenige is, die zich serieus bezint op het motief der „reformatie“ (van het denken). Daarom konden we het niet laten, onze jubileumgedachten even haar kant uit te sturen. Kunnen wij soms hopen op een herstel van parallele doelmastreving in de komende 25 jaar?, stel, dat God die zou geven?

Afgezien van de kerkelijke vrijmaking (die voor ons een levenskwestie en dus een waarheidskwestie is), gelooven wij te moeten zeggen: dat zou alleen kunnen als de reformatische drang zich handhaafde tot in de kerk, en als de verhouding van filosofie en theologie anders werd gesteld dan thans, en als aan 't Schriftbewijs (heusch geen losse-teksten-kwestie) de aandacht geschonken zou worden, die we hierboven aanwezen.

Voorloopig zien we daarvan niets. Wij komen op tegen de degradatie, door deze wijsbegeerte, van de theologie als „vakwetenschap“ onder de filosofie. Dank u wel, dat nooit. We verzetten ons tegen de bewering b.v. van Popma (dr K. J.) die „het geloof“ (!) ziet als het eigenlijke „vakterrein“ der theologie.

Laatstgenoemde wijst voor de theologie als „veld van onderzoek“ aan (de term „veld“ wordt hier verkozen boven den term „object“) die modaliteit, welke in de orde der „zooheden“ de hoogste plaats inneemt. Hij ziet in de theologie een theorie van het geloofsleven, en verwacht van haar een bezinning op, en een secundaire analyse ook van het kerkelijk leven. Indien nu haar taak is een theoretische ontleding of analyse van het leven des geloofs, ja zelfs: het geloofsaspect van het menschenleven en van heel de schepping door theoretische abstractie als het ware af te zonderen, te isoleeren, om daarna dit afgezonderde of geïsoleerde in een theoretisch begrip te vatten, dan volgt in alle rust de consequentie, dat dit theoretisch begrip wordt gezien als aangepast bij den aard van het terrein, zoodat alle hier gebruikte en te gebruiken begrippen dienen te voldoen aan den eisch, dat ze theologische begrippen zijn.

Maar intusschen is de naam „theologisch“ van theos (God) losgemaakt.

Bezwaren tegen deze opvatting worden door den schrijver nog al vlug van de hand gewezen. Tusschen de theologie als „geloofs“theorie en de kerk, of, zooals de schrijver het zegt, het kerkverband, is de relatie gauw gevonden. Het kerkverband is geloofs-instituut geworden. — De sprong van kerk naar kerkverband is even vreemd, als die van staat naar statenbond.

Als geloofslevenstheorie, aldus de schrijver, heeft de theologie zelfstandigheid, ook tegenover de kerk. Maar het blijkt al spoedig, dat het hier een „zelfstandigheid“ is, welke krachtens de theorie van de „sovereiniteit in eigen kring“ aan elke andere theorie toekomt.

Men vrage zich nu maar niet af, wat „theorie“ is of wat „kring“ is, noch wat hier overgebleven is van het Paulinische woord „tagma“ (orde, in de zin van legerafdeeling, groep, van boven af ingedeeld en geordend) uit 1 Kor 15:23, welk woord door Kuiper in zijn rede over „Sovereiniteit in eigen kring“ geannexieerd is voor het denkbeeld van „sovereine kringen“.

De pijnlijke vraag of hier niet wederom ondanks Kuiper's en Bavinck's protest de theologie wordt gedegeneerd tot godsdienstwetenschap, wordt terzijde gelegd met de kwalificatie: „een beetje doordraven“. Maar verder dan dit afwijzen komt het betoog niet, hetgeen ons niet verwondert. Want de voorstelling van de theologie als geloofstheorie werpt zelf de vraag op, of zij een praescriptieve (voorschrijvende) dan wel een descriptieve (beschrijvende) wetenschap is. Indien ze praescriptief is, kan zij dan wel als vakwetenschap worden gewaardeerd?

Popma meent nu, dat de qualificatie „praescriptief“ voor de theologie wel iets te veel zegt, maar toch een element bevat wat niet mag worden prijsgegeven. „Ze zegt misschien vaker hoe het behoort te zijn, dan hoe het staat“. Voor het overige wijst hij het dilemma praescriptief dan wel descriptief af.

Dit brengt mee, dat op dit standpunt de theologie niet kan uitmaken, wat onder geloof dient te worden verstaan. Wat ons geloof is, weten wij enerzijds geloovig, anderzijds profetisch. Maar theologisch, zegt de schrijver, kan men alleen werken met een geloofsbegrip, dat dieper en principieel eerder weten omtrent het geloof onderstelt. De theologie kan slechts werken met een theoretisch begrip omtrent dat geloof, dat als zoodanig wordt mogelijk gemaakt door het bewustzijn, dat het geloof als in zichzelf bewust heeft en de profetische zelfkennis als waarin wij onszelf als gelovigen bewust zijn.

De schrijver trekt parallellen met andere „vakwetenschappen“. Wat recht is, weten wij in ons rechtsbesef (!) en in onze profetische zelfkennis (!), maar de rechtstheorie werkt met een daarop steunend (!) rechtsbegrip. Wat ons taalleven is, weten wij in ons

taalbesef en in onze zelfkennis; doch in de taalkunde werkt men met het theoretische begrip van de originele linguale figuur. Aldus Popma.

Hier wordt aan de termen „besef“ en „weten“ een betekenis toegekend, die of al te naef is, of te veel vragen voorbij loopt, welke ons zijn opgedrongen b.v. door de evolutietheorie, de biologie, de psychologie en de logica.

Maar dit blijve rusten. Iets anders interesseert ons dezen keer. En wel dit:

Het niet beslist zijn van het standpunt van dezen auteur betreffende de vraag van „descriptief“, dan wel „praescriptief“ maakt de algemeene onzekerheid, welke na Kuiper ontstaan is bij zijn volgelingen, nog te meer aanschouwelijk. En dit niet alleen: ze wordt er ook door verergerd.

Wanneer Kuiper als object der theologie stelt een „complex van gegevens“, dan blijft het dilemma „praescriptief“ dan wel „descriptief“, juist als dilemma, althans voor het geheel der theologie buiten discussie. De „gegevens“ immers zijn zelve zowel in descriptieve als in praescriptieve in te deelen. Maar nu theologie geloofswetenschap wordt, is naar onze meening de schade, die de theologie inzake haar

De „Reformatie“ jubileert, de „Reformatie“ van Schilder en zijn staf. Dat laatste is geen overbodige bijvoeging. Wat men reformatie noemt, is daarom nog geen reformatie, en een blad dat zich onder dien naam aankondigt geeft daarom nog niet altijd een reformatisch inhoud. Ik denk nu niet aan de „Reformatie“ in de eerste jaren van de Afscheiding, wel eens het lijfblad van Scholte genoemd. Ik denk wel aan het ontstaan van de „Reformatie“.

„Het initiatief is door mij en door mij alleen genomen“, verklaart dr H. W. van der Vaart Smit. Hij stelde zich in verbinding met Oosterbaan en le Cointre om hen warm te maken voor een nieuw, kerkelijk week-

„ARTIKEL 31“.

Al is 't dat wy bekleeden
Het purper en rood goud van dit gestoelt, en
[treden
Op vloeren van turkois en flonkerdiamant,
En zetten met een wenck de Rijken naar ons
[hand;
Wy syn met eed verplicht, en onderling
[verbonden
Aan wetten, eens gesmeed, om niet te syn
[geschonden.
Wie losmaakt desen band, een houvast van den
[Staat,
Daar ooght men op, als een die toeleit op verraad.
En wetteloos sich durft versetten tegen d'orden,
En van een rijxgenoot een vyand sy geworden.

J. v. d. VONDEL, 1618—1625, II 219.

blad dat zich zou aansluiten aan de richtlijn, ontwikkeld in de brochure van ds J. C. Aalders „De kritiek der jongeren“.

Reformatie, maar het was dreigende deformatie. Richtlijn, maar de lijnen waren scheef getrokken; het waren zelfs geen lijnen, slechts stippeltjes, kris-kras door elkaar gezet.

Critiek der jongeren. Denkt nu niet uitsluitend aan baardelooze knapen. Jongeren toch hebben steeds veel kritiek en zijn radicaal; dat is niet zoo angstwekkend: met de vermeerdering der jaren komt de bezinning. Het was de kritiek van een jongere richting, die zich zeker niet had kunnen vinden in de „Reformatie“ van thans.

Het plan scheen te gelukken. Oosterbaan en dr Smit (later Van der Vaart Smit) togen naar dr Wielenga om diens medewerking en vonden dr Wielenga een en al oor. De brochure van ds Aalders had ook zijn hart gestolen. Ik citeer uit de brochure „Geest en vorm“ van dr Van der Vaart Smit.

Smit zou eindredacteur worden.

Maar, o wee voor S., die altijd gemeend heeft, dat hij wat was — gelukkig echter voor de kerken — dr De Moor bracht bezwaar in op grond van een Arse-naal-nummer over Bijbelcritiek (een brochure waarin dr S. bijbelcritiek verwart met teksteritiek; ook doctoren maken blunders). Smit moet bedanken en Hepp komt op zijn plaats. Geestverwanten (dr Smit noemt hen zoo) als Geelkerken en Brussaard waren reeds heengegaan.

Uit het program van Actie door het Consortium aangenomen wordt sub 2 als doel van het blad genoemd: leiding te geven aan en bevorderen van het reformatische streven.

Sinds ben ik op mijn hoede als ik dat rijke, veelzeggende woord „reformatisch“ lees.

Het toen heerschend reformatisch streven was dreigende deformatie. Onder 3 wordt aangekondigd, achterstand ten opzichte van de belijdenis; en betoogd dat

objectsbepaling in het verleden door Kuiper heeft be-
loopen, alleen maar vergroot. Op Kuipers standpunt kan men nog volhouden, dat, gelijk Van Proosdij eens opmerkte, de eenheid van waarheid en recht niet maar in het nabije Oosten, doch ook in de Schrift zelf (en dus ook in dat dusgenaamde „complex van gegevens“), ten grondslag ligt aan alle volgende beschouwingen. Maar op het standpunt van dr Popma wordt de samenhang tusschen dogma en ethos, tusschen descriptie en praescriptie eenigszins anders weer gesteld en aan deze laatste een grotere kans toegekend om te slagen dan aan de eerste.

En juist tegen het laatste gaat ons bezwaar. Wij meenen, dat de vraag: hoe is het? en de andere vraag: hoe moet het zijn? altijd of even gemakkelijk of even moeilijk te beantwoorden zijn. En dat alleen de Schrift beide vragen beantwoordt. En ze tegelijk en met gelijken nadruk beantwoordt. Want de vraag „hoe het moet“ hangt niet af van het antwoord op de vraag „hoe HET“ is, doch van dat op de andere vraag: wat God sprak en spreekt en den kinderens te verstaan geeft. Hij geeft hun slechts hun „geloof“ te kennen in en door het kennen in alle kenmanieren van Hem, dien zij hooren.

K. S.

ZWAARD EN TROFFEL

het daarom eisch is de belijdenisschriften en liturgische formulieren te onderwerpen aan reconstructie en uitbouw, waarbij plaats ingeruimd moet worden aan de groote cultuurvragen die sinds „Dordt“ zijn opgekomen.

Onder de vraagpunten komt ook voor de pluriformiteit der Kerk en het streven naar waardeering voor en samenwerking met verschillende schakeeringen van het Christendom.

Hepp, redacteur, maar het heeft maar kort geduurd, ook al weer gelukkig voor de reformatie.

Ik zwijg verder over Hepp. De mortuis nil nisi vere.

De Schilder komt naar voren en wordt redacteur van de „Reformatie“, om de reformatie te bewaren en te bevorderen.

En zoo hebben we nu 25 jaren ds Schilder gezien in het harrenas, zwaar gewapend, met veel pijlen voor zijn boog, en hij weet ook raak te schieten. Men heeft de opmerking gemaakt, dat deze reformator zoo negatief is, meer afbrekend dan opbouwend.

Is deze opmerking in mijn pen een aanmerking? Neen.

Immers is het de roeping van elk dienaar des Woords alle dwalingen te bestrijden. In het onderteekent-formulier beloven de Bedienaren des Woords: „gelijk bok, dat wij niet alleen alle dwalingen daartegen strijdende, en met name ook die in de voorzeide synode zijn veroordeeld, verwerpen, maar ook zullen tegenstaan, wederleggen en helpen weren“.

En ten tweede, voortbouwen eischt soms eerst afbreken van wat verkeerd is gezet.

Deze 25 jaren was een tijd met allerlei nieuwe opvattingen en ideeën, die zelfs het fundament der waarheid aantastten.

We hadden al den strijd met de ethischen en dan Karl Barth; de geest der dwaling waart rond over heel het terrein.

Ik, in mijn bijziendheid dacht eerst: maak je toch niet druk over dien man. Ik achtte de Geref. Kerken toen nog een veilig bolwerk, maar de redacteur van de „Reformatie“ zag verder.

Ik mocht Schilder eens hooren over Karl Barth op een ouderlingen-conferentie en ik praatte tegen (dat doe ik graag) en trachtte aan te toonen wat te waardeeren viel in de dialectische theologie; Schilder nam mij serieus en trok van leer en toen werd het eerst echt mooi.

Ik keer terug tot Schilder, in de pen geklommen of misschien moet ik zeggen, gezet achter dat rammelend ding, dat men schrijfmachine noemt. Schilder in het harrenas.

Vergeet niet dat hem voorafgingen twee groote theologen: Kuiper en Bavinck. Beiden trokken lijnen; Bavinck dunne, soms vage lijnen, Kuiper dikke, met een vet potlood getrokken.

In mijn studententijd begonnen de artikelen over de „Gemeene Gratie“ en Bavinck hield een rede over „Algemeene Genade“.

Wij aten dat alles op tot de laatste kruimel. Het was nieuw en welk student wil nu een achterling zijn.

Tegen wat Kuiper leerde over de heilsorde, verzette zich mijn afgeschieden bloed, ook wist ik er al van, maar die Gemeene Gratie, dat was een nieuw gerecht op het menu en ik had goede eetlust.

Maar — het kostte mij heel wat voor ik mijn bezit, waarin ik mij jarenlang verblijd had, prijs gaf, maar onder het felle licht, dat in de „Reformatie“ straalde, begon ik te zien, dat er heel wat waardeloos geld bij mijn bezit was.

Daar kwam de bezettingstijd. En wat juichte ik bij het lezen van de Reformatie en ik smulde bij het lezen van die eschatologische ontboezeming. „Kom, Heere Jezus, kom over de Brennerpas, kom over het Kanaal...“

Maar de deur van de gevangenis ging open voor den Redacteur van de „Reformatie“ en de „Reformatie“ was verboden waar. Een eere-diploma voor Schilder, om het in Kuipers taal te zeggen.

Smit zal en H. H. gische ont

De kerl spreekt v. van defor maar van Hepp za Schilder.

Het was ken wetel redacteur

Heeft G. Zijn kerk

Neen, o. vrij. Schilder komen, de de defor

Vijf jar in de hui zijn harn

De „Re en het rec schuldigin

Anderm het juk d niet had.

Die ver digen was Schilder en dan zli tegelijk.

De criti positief. A van Kuyp door ook van dit v

De theo dan moet afgebroke bouw aan

Dat is: maar ook

Moge di te hanteer zwaard v

Dat is de Ik schre niet den

Zestig j

De

Toen d Zuid-Afril Jubileum

In mijn he over ik zo Ge vindt

Nu ik v onder de dom, waa Heeren ne land ter

geestelijke We zijn al is daarme voedsel

ons hart l ets te ver zorg daa raden. De te weinig als „De I wel eens (sommige i nen. Ande

Voor „D Zouden

danken vo een blad? dezer wer de valsche een blad

daar geen omdat de kunnen. V het licht

dat de HE kandelaa kandelaa

craten „D de Heere

Woord hu dat alles z de inspan

lezen. Ik is, dat we zijn nu ee

maar het